Світлана Дутчак
Національна академія управління, Україна

ПРИНЦИПИ ЕКОНОМІЇ КРИМІНАЛЬНОЇ РЕПРЕСІЇ ТА ГУМАНІЗМУ ПРИ ПЕНАЛІЗАЦІЇ ЗЛОЧИННОГО ПОРУШЕННЯ ПРАВ ПАЦІЄНТІВ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Svitlana Dutchak
National Academy of Management, Ukraine

PRINCIPLES OF ECONOMIZATION OF CRIMINAL REPRESSION AND HUMANISM IN THE PENALIZATION OF CRIMINAL VIOLATION OF PATIENTS' RIGHTS: PRACTICAL ASPECTS

The article studies international standards for the protection of patients 'rights defined in the European Patients' Rights Charter 2002 and their reflection in Ukrainian legislation. Current Criminal Code of Ukraine criminalized the most dangerous violations of patients' rights, which lead to grave consequences. However there is a number of violations of the rights of patients that are not covered by the Criminal Code, and thus they can also cause death and diseases, including mental illness, and other grave consequences, including suicide, etc. For example, violation of the right to eliminate excessive pain, the right to individualized treatment can lead to the same serious consequences, and maybe more than a violation of medical secrecy or failure to provide timely medical care. The author makes suggestions on improvement of the Ukrainian legislation in this field.
Keywords: criminal law, criminal repression, penalization, punishment, patient's rights, humanism, violation of rights, Criminal code, Ukraine.

Високі світові стандарти захисту праві пацієнтів визначені у Європейській хартії прав пацієнта 2002 р.[1]. До них належать: право на профілактичні заходи; права на доступність допомоги; право на отримання інформації; право на інформовано згоду; право вибору; право на конфіденційність; право на повагу до часу пацієнта; право на допомогу, яка відповідає прийнятим стандартам якості; право на безпеку; право на використання сучасних технологій; право на усунення надмірного болю; право на індивідуалізоване лікування; право на скаргу та право на отримання відшкодування завданої шкоди. Майже аналогічно, хоча і за відсутності ратифікації Європейської хартії прав пацієнтів, в Україні права пацієнтів описані у Законі України «Основи законодавства України про охорону здоров'я».[2]

На рівні сучасного Кримінального кодексу України[3] (далі – КК) криміналізовано найбільш небезпечні з порушень прав пацієнтів, що призвели до тяжких наслідків. Так, у статті 141 КК, яка має назву «Порушення прав пацієнтів» визначена міра відповідальності за порушення правил клінічних випробувань, а у статтях 139, 140, 142 та 145 КК, регламентують кримінальну відповідальність за злочинні порушення прав пацієнтів, що потягнули небезпечні наслідки. У той де час, деякі з положень вказаних статей КК не повною мірою відповідають вимогам законодавчої техніки і вимагають удосконалення, що, очевидно, має деконструювати всю систему кримінально-

[1] *Europen Charter of Patients' Rights 2002* (European Comission) *The official website of the European Comission* <http://ec.europa.eu/health/ph_overview/co_operation/mobility/docs/health_services_co108_en.pdf> (2018, червня, 08).
[2] *Основи законодавства України про охорону здоров'я 1992* (Верховна Рада України) *Офіційний сайт Верховної Ради України* <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2801-12> (2018, червня, 08).
[3] *Кримінальний кодекс України 2001* (Верховна Рада України). *Офіційний сайт Верховної Ради України*. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (2018, червня, 08).

правової протидії порушенням прав пацієнтів. Одним з аргументів на цю користь може виступати і принципи адекватності покарання та принципу економії кримінальної репресії.

Межі покарання, визначені для вказаних вище злочинів, що за об'єктивною стороною містять ознаки порушення прав пацієнтів, за КК України визначені наступним чином.

Стаття КК / опис діяння	Покарання
139 «Ненадання допомогу хворому медичним працівником»	За частиною першою, у разі, якщо медичному працівнику завідомо відомо, що це може мати тяжкі наслідки для хворого, карається ***штрафом*** у розмірі п'ятдесят неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (далі у таблиці – min) з ***позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю*** (далі у таблиці – ***дискваліфікація***) на строк до трьох років або громадськими роботами на строк до двохсот годин, або виправними роботами на строк до двох років. За частиною другою, у разі, якщо таке діяння спричинило смерть хворого, або інші тяжкі наслідки, карається обмеженням волі на строк до чотирьох років або позбавленням волі на ст. рок до трьох років, з ***дискваліфікацією*** на строк до трьох років або без такого.
140 «Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником»	За частино першою, у разі настання внаслідок таких діянь тяжких наслідків для хворого, карається ***дискваліфікацією*** на строк до п'яти років або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до двох років, або позбавлення волі на той самий строк. За частиною другою, таке порушення, у разі спричинення тяжких наслідків не повнолітньому, карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на строк до трьох років, з ***дискваліфікацією*** на строк до трьох років.
141 «Порушення прав пацієнта» (проведення клінічних випробувань лікарських засобів в порушення правила добровільної згоди)	У разі якщо такі дії спричинили смерть пацієнта або інші тяжкі наслідки, Карається обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавлення волі на той самий строк.
142 «Незаконне проведення дослідів над людиною»	За частиною першою, у разі, якщо діяння створювало небезпеку для життя та здоров'я, карається ***штрафом*** від двохсот min або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до чотирьох років, ***з дискваліфікацією*** на строк до трьох років. За частиною другою, якщо діяння вчинене щодо неповнолітнього або двох чи більше осіб, шляхом примушування або обману, а так само якщо воно спричинило тривалий розлад здоров'я, карається обмеженням волі на строк до п'яти років або ***дискваліфікацією*** на строк до трьох років або без такої.
145 «Умисне розголошення лікарської таємниці»	Якщо таке діяння спричинило тяжкі наслідки, карається штрафом до п'ятдесяти min або громадськими роботами на строк до двохсот сорока годин, або ***дискваліфікацією*** на строк до трьох років, або виправними роботами на строк до двох років.

Фактично, більшість з криміналізованих КК України діянь, діяння яких у межах диспозиції яких є порушеннями прав пацієнтів різних видів, криміналізовані через ознаки наявності небезпечних наслідків таких порушень. Це – «тяжкі наслідки» (ч.ч. 1, 2 ст. 139, ч.ч. 1,2 ст. 140, ст. 141, 145) або «смерть» (ч. 2 ст. 139, ст. 141), «тривалий розлад здоров'я» (ч. 2 ст. 142).

Деякі з цих діянь у диспозиції відповідних статей КК характеризуються особливістю вольового моменту суб'єктивної сторони: «завідомо» для медичного працівника (ч. 1. ст. 139), або, навіть, і через опис ознак об'єктивної сторони – усвідомлене виникнення наслідків: «якщо це створювало небезпеку для життя та здоров'я» (ч. ч. 1 ст. 142), напевно, завідомо для лікаря.

Крім того, у межах одного криміналізованих порушень прав пацієнтів у межах статті 142 «Незаконне проведення лікарських дослідів», у ч. 1 якої криміналізоване незаконне проведення медико-біологічних, психологічних або інших дослідів над людиною, якщо це створювало небезпеку для її життя чи здоров'я, за ч. 2 відповідальність передбачена за такі діяння, якщо вони, серед іншого, вчинені шляхом примушування або обману.

Таким чином, якщо діяння, говорити про те, що порушення прав пацієнтів, як сталий факт, визнаються у державі злочинними, або, навіть, в подальшому претендують на відведення їх до рjзряду карних проступків, як наслідки у вигляді смерті, так і інші тяжкі наслідки, а також елементи шахрайства не є підставою для такого детального розкладання порушень прав пацієнтів у межах діаметрально різних складів.

Існує низка порушень прав пацієнтів, які не охоплюються представленими складами, і при цьому, можуть також тягнути і смерть, і захворювання, у тому числі на душевні хвороби, і інші тяжкі наслідки, у т.ч самогубство тощо. Наприклад, право на усунення надмірного болю, право на індивідуалізоване лікування може потягнути такі ж тяжкі наслідки, а може й більші, ніж порушення лікарської таємниці чи ненадання своєчасної медичної допомоги.

Вказане свідчить про те, що деталізація і криміналізація вибіркових порушень прав пацієнтів не має сенсу, і, у той же час, порушення прав пацієнтів, являють собою суспільну небезпеку, що визнане державою і про що свідчить криміналізація таких.

Важливим є те, що майже всі наслідки, які описані у межах досліджуваних положень КК являють собою самостійні злочини, зокрема, це стосується смерті людини, захворювання (як завдання різного роду тілесних ушкоджень).

Також, навряд чи має сенс говорити у межах опису криміналізованих порушень прав пацієнтів і про «завідомість» для медичного працівника тих небезпек, які тягнуть порушення праві пацієнта, адже це характеристика його компетентності.

В цьому контексті доцільно було б говорити про уніфікацію криміналізації і впровадження єдиного складу злочину «Порушення прав пацієнтів», з перспективою переходу його до категорії кримінальних правопорушень в процесі реформи кримінальної юстиції. Утім, питання полягає у тому, яким саме має бути такий склад, адже з урахуванням неоднаковості формулювань і вибірковості криміналізації медичних поршень в КК, це негативно впливало б на те, що такі криміналізовані сьогодні діяння мають неоднакову суспільну небезпечність, що виражається, навіть через ступінь їхньої пеналізації.

Утім, враховуючи той факт, що наслідки визначених злочинними порушень права пацієнтів самостійно описані у ст. Розділу II особливої частини КК, добитися правильної кваліфікації в даному випадку можна не через перевантаження КК спеціальними складами «медичних» злочинів, а навпаки – через виокремлення «Порушення прав пацієнтів» та кваліфікації його за сукупністю злочинів, у разі реального настання наслідків, які криміналізовані іншими статтями КК.

На підтвердження цього аргументу доцільно враховувати і те, що покарання, яке передбачене за злочини, що тягнуть настання певних наслідків, у чинній редакції КК викликає непорозуміння: так, за діяння медичного працівника, які потягли настання смерті, максимальне покарання за ч. 2 ст. 139 складає позбавлення волі до трьох років, за ст. 141 – позбавлення волі до п'яти років, у той час як вбивство через необережність (ст. 119 КК) карається таким самим строком. Очевидно, що тут має бути зовсім інший підхід, ніж спостерігається сьогодні, на рівні універсалізації і одночасно, групування порушень прав пацієнтів за специфікою порушень, а не за однорідністю їх за змістом.

Дивно, що далеко не всі положення досліджуваних статей КК містять у якості як основного, так і додаткового покарання – позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю. У той же час, зрозуміло, що суспільна небезпечність злочинця пов'язана саме з родом його занять, і діяння, що йому інкримінуються, не могли б бути вчинені ним без виконання таких професійних занять.

Очевидно, що і покарання у вигляді позбавлення волі м- не те покарання, якого заслуговує медик, діяння якого – небезпечні. Вчинене на тлі використання професії діяння і має каратися покаранням, що стосується його професії. Більш того, таке покарання має бути ефективним, і

убезпечувати і суспільство від лікаря-злочинця. Напевно, що у разі вчинення порушень прав пацієнтів, що ставить під загрозу життя і здоров'я людини – позбавлення права обіймати посади та займатися певної діяльністю – найбільш розумний підхід в суспільстві. У разі ж настання смерті, тілесних ушкоджень, за сукупністю злочинів, така відповідальність підвищується, і за другий злочин має наступати інше покарання, і не виключено, що це може бути і обмеження і позбавлення волі на певний строк.

Таку можливість дає провадження на заміну статтям 139-142, 145 КК–

«Порушення прав пацієнтів» у наступній редакції:

1. Порушення прав пацієнтів медичним або фармацевтичним працівником, яке завідомо для такого працівника, могло утворити або утворило загрозу для життя, здоров'я або репутації пацієнта, -

карається …;

2. Діяння, передбачені частинами першою і другою цієї статті, у разі вчинення їх відносно недієздатних або обмежено дієздатних пацієнтів, -

карається…;

3. Діяння, передбачене частиною першою цієї статті у разі вчинення його повторно, або по відношенню двох і більше пацієнтів, -

карається ....

Примітка 1. Особа, яка вперше вчинила діяння, передбачені частинами першою або другою» звільняється від кримінальної відповідальності у разі своєчасного відвернення ним шкоди, що виникла внаслідок порушених ним прав працієнта.

2. Під загрозою в контексті запропонованого положення слід розуміти такий стан, за якого реальна вірогідність настання наслідків у вигляді смерті, тілесних ушкоджень, а також розголошення відомостей, що містять лікарську таємницю.»

Виходячи з принципу економії кримінальної репресії, напевно, що у разі вчинення діянь, зо містять ознаки порушення прав пацієнтів, застосування покарання, пов'язаних з примусовими роботами або позбавленням волі не повною мірою обґрунтовані, адже, у даному випадку, особа злочинця не може характеризуватися небезпечною поза межами своєї професії – медичного працівника, і, водночас, саме ця професія і є причинною при вчиненні порушення прав пацієнта За таких умов оптимальним покаранням мала б бути – його дискваліфікація – на певний строк, або довічно. За КК України вона визначена як позбавлення права обіймати певні посади чи займатися з певною діяльністю.

У той же час, сьогодні за кримінально-правовим законодавством України граничні межі застосування покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю встановлені, відповідно до ст. 55 КК. Це покарання належить до числа покарань: а) змішаних, оскільки може бути призначене як основне, так і додаткове покарання (ч.3 ст. 52, ч. 1 ст. 55 КК); б) строкових, оскільки як основне покарання призначається на строк від двох до п'яти років, а як додаткове – від одного до трьох років (ч.1 ст. 55 КК); в) спеціальних, оскільки застосовується не до будь-якого суб'єкта, а лише до тих осіб, які на момент вчинення злочину обіймали ті посади чи займалися тією діяльністю, з яким був пов'язаний вчинений злочин (ч.2 ст. 55 КК)[1].

Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю – вид кримінального покарання, відповідно до якого особі забороняється обіймати певні[2]. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю слід віднести до числа покарань з яскраво вираженими превентивними ознаками. Вони виконують в першу чергу в плані попередження вчинення злочинів самими засудженими, проте включають і попередження вчинення злочинів іншими особами[3].

[1] Сташис, В.В., Тацій, В.Я.: загальна редакція. (2003). Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар. Стаття 55. *Український юридичний портал Радник.* <http://radnuk.info/komentar/kruminal/zagal-chact/281-roz10/4350--55.html> (2018, червня, 08).

[2] Вікіпедія. Вільна Енциклопедія (2018) *Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.* <https://uk.wikipedia.org/wiki/Позбавлення_права_обіймати_певні_посади_або_займатися_певною_діяльністю> (2018, червня, 08).

[3] Кечеджі, О.Б. (2016) Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як вираження запобіжної функції кримінального права. *Збірник наукових праць «ЛОГОΣ»* <http://ukrlogos.in.ua/19_04_2016.php> (2017, грудня, 08).

Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю переслідує мету недопущення вчинення засудженим у подальшому злочинів у зв'язку зі знаходженням на певній посаді чи внаслідок зайняття певною діяльністю[1]. Виділяють такі основні види кримінально-правових заборон, що тягне за собою призначення цього покарання: 1) заборона обіймати певні посади; 2) заборона на зайняття професійною діяльністю; 3) заборона займатися непрофесійною діяльністю. Позбавлення такого права покликане попередження вчинення повторних злочинів, пов'язаних як зі службовою, професійною, так і не професійною діяльністю винної особи.

О.В. Лужбін визначає, що змістом покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю є обмеження трудових прав і похідні від такого обмеження майнові і моральні обмеження засудженого[2]. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю має певну специфіку, відмінності від інших покарань. Воно, як будь-яке інше покарання, переслідує мету спеціальної превенції [3].

Приватну превенцію при застосуванні покарання у виді позбавлення права можна охарактеризувати двома аспектами. По-перше, це запобігання завдяки каральному впливу цього виду покарання на конкретного засудженого, тобто безпосередня кара, що виражена у позбавленні відповідного права. По-друге, це так звана індивідуальна профілактика, тобто запобігання вчиненню нових злочинів із використанням певної посади або певної діяльності, завдяки тому, що особу було знято з певної посади або ж усунено від здійснення певної діяльності, з яким й пов'язується вчинення нею злочинного діяння, за яке цю особу було засуджено до цього виду покарання.

Дійсно, дане покарання покликане нейтралізувати злочинну діяльність засудженого шляхом виключення можливості зловживання посадою або діяльністю. При цьому інші права за ним зберігаються. Застосування цього виду покарання обумовлюється переважно необхідністю попередження рецидиву з боку осіб, злочини яких були пов'язані з їх посадовим положенням або професійною діяльністю[4].

Це покарання переважно розраховано «на майбутнє», на те, що засуджений протягом визначеного часу «в силу судової заборони буде позбавлений можливості опинитися в умовах своєї колишньої роботи, що сприяли його протиправній діяльності і полегшили вчинення злочину»[5].

У той же час, враховуючи принципи економії кримінальної репресії та гуманізму, було б значно кориснішим і для суспільства, і гуманніше по відношенню як до пацієнтів, так і для медика-порушника, застосовувати до нього дискваліфікацію, а не певним чином обмежувати його свободу або притягувати до певних робіт.

При аналазі положень Законів Царя Хамурапі, лікар, який вчинив злочин, що містив ознаки порушення прав пацієнтів з тяжкими наслідками щодо вільних (рівних) карався позбавленям руки, що унеможливлювало в подальшому медичну практику таким лікарем.

Проводячи аналогію до сьогоднішнього часу, напевно, що *значно адекватнішим, і, більш того, ефективнішим для досягнення мети унеможливлення вчиння злочинів в подальшому є застосування до осіб, які порушили права пацієнтів саме позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Тобто – побавлення права займатися медичною або фармацевтичною діяльністю.*

Особливості вчинення вказаного злочину вимаають того, щоб позбавлення права займатися певною діяльністю застосовувалося у якості основного покарання за вчинення даного злочину.

---

[1] Мельник, М.І., Хавронюк, М.І.: загальна редакція (2003). Науково-практичний коментар до ККУ. Стаття 55. *Електронна бібліотека юридичної літератури. Правознавець.* <http://www.pravoznavec.com.ua/books/162/12012/28/#chapte> (2018, червня, 08).

[2] Лужбин, А.В. (1993). *Наказание в виде лишения права занимать определенные должности или заниматься определенной деятельностью и его исполнение органами внутренних дел: учебное пособие.* Хабаровск: Хабаровская высшая школа МВД РФ, 7-12.

[3] Стартаков, О.В. (1998) Криминологические проблемы исполнения уголовного наказания: *Диссертация на получение научной степени кандидата юридических наук.* Москва, 309.

[4] Кузнецова, Н.Ф., Тяжков, И.М.: общая редакция (1999). *Курс уголовного права. Общая часть. Учение о наказании.* Москва :Зеркало, 2, 35.

[5] Степанюк, А.Ф. (1990). *Порядок и условия исполнения наказаний, не связаных с мерами исправительно-трудового воздействия.* Киев: УМК ВО, 9.

Регламентація загальних правил застосування пропонованого до застосування покарання дещо нівелює його значення для досліджуваної норми. Так, як вже вказувалося, у ст. 55 КК, зазначаються граничні межі призначення позбавлення права обіймати певі посади та займатися певною діяльністю у якості основного покарання – від двох до п`яти років.

Наприклад, у випадках вчинення порушення прав пацієнтів з обтяжуючими обставинами, такі границі застосування покарання є достатньо неадекватними. Так, наприклад, якщо діяння з порушення прав пацієнтів, які створили загрозу життю, здоров'ю або репутаії пацієнта покарання у виді позбвлення права займатися медичною / фармацевтичною практикою на термін від 2 до п'яти років є адекватною мірою покарання, то у разі вчинення таких діянь до малолітнього, або були повторними, такий ліміт нівелює значення покарання, і допускає можливість повернення до професії раніше строку, який логічно було б надати їх для виправлення.

У той же час, межі загального положення ст. 55 унеможливлюють зстосування такого покарання на термін понад п'ять років, і призначення його, наприклад, на 10 років, або довічно – взагалі неможливо. В порівнянні з іншими видами покарань і можливостями їх варіативності, це здається достатньо дивно, особливо враховуючи те, яка кількість сучасних злочинів мають під собою саме професійні підвалини або характер занять суб'єкта.

У той же час, межі загального положення ст. 55 унеможливлюють зстосування такого покарання на термін понад п'ять років, і призначення його, наприклад, на 10 років, або довічно – взагалі неможливо. В порівнянні з іншими видами покарань і модливостями їх варіативності, це здається достатньо дивно, особливо враховуючи те, яка кількість сучасних злочинів мають під собою саме професійні підвалини або характер занять суб'єкта.

Так, наприклад, враховуючи положення ч. 2 ст. 55 КК суд вправі призначити це покарання як додаткове у випадках, коли воно не передбачене в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу за умови, що з урахуванням характеру злочину, вчиненого за посадою або у зв'язку із заняттям певною діяльністю, особи засудженого та інших обставин справи суд визнає за неможливе збереження за ним права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

У той же час, наприклад, щодо осіб, які скалічили життя групі людей внаслідок порушень прави випробувань ліків, системно зловживають службовими повноваженнями, або є професіональними фальсифікаторами виборів, рейдерами чи хакерами, доцфільно булоб застосовувати довічне позбавлення права обічмати певні посади або займатися певною діяльністю.

Дійчна редакція оложень ст. 55 КК такої можливості не дають.

Поряд з тим, відносно регламентації покарання у вигляді штрафу, у ч. 2 ст. 53 КК вказано: Розмір штрафу визначається судом залежно від тяжкості вчиненого злочину та з урахуванням майнового стану винного в межах від тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян до п'ятдесяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, якщо статтями Особливої частини КК не передбачено вищого розміру штрафу.

Таким чином, на рівні Загальної частини КК передбачена можливість, але лише щодо штрафу, спеціальні граничні рамки застосування цього покарання на рівні доспозицій окремих статей КК.

Позбавлення права обіймати певні посади та займатися певною діяльністю і штраф – достатньо споріднені покарання: обидва вони можуть виступати у ролі і основних, і додаткових покарань, обидва вони не належать до репресивних покарань та не обмежують свободу людину, обидва носять майновий характер. Якщо позбавлення права обіймати певні посади та займатися певною діяльністю і пов'язане з професійним підґрунтям вчинення злочину, то це – не єдина «карна» його складова. Позбавляючись характерної професій чи роду занять, хоча б на певний час, особа позбавляється і певного доходу від цієї роботи.

Таким чином, якщо особа сплачує штраф – вона відає певні кошти. Якщо особа позбавлена права обіймати певні посади – вона їх не отримує. Обидва покарання пов'язані з обмеженням майнових інтересів осіб, але в першому випадку вони – стягуються, в другому – не отримуються.

Очевидно, що така «майнова» спорідненість обумовлює і те, що аналогічний до підходу щодо варіативності застосування більшого ніж передбаченого загальними межами застосування штрафу, доцільно передбачити і щодо позбавлення права обіймати певні посади і займатися певною діяльністю.

При сприйнятті такої доцільності, стає необхідним *передбачення на рівні положень ст. 55 додаткової характеристики можливості застосування покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади і займатися певною діяльністю, виклавши положення ч. 1 ст. 55 КК в такій редакції:*

Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю може бути призначене як основне покарання на строк від двох до п'яти років або як додаткове покарання на строк від одного до трьох років, якщо статтями Особливої частини цього Кодексу не передбачено більшого терміну призначення позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю».

Очевидно, що поставлення під загрозу життя та здоров'я пацієнта, зокрема, малолітньої особи, а також повторне вчинення діянь з порушення прав пацієнтів, свідчить про підвищену професійну соціальну небезпечність особи.

Напевно, що у якості додаткового покарання, у разу вчинення діянь, передбачених ч.ч. 2 і 3 запропонованої редакції статті, доцільно передбачити додаткове покарання. Таким нерепресивним покаранням у даному випадку міг би виступати штраф.

Але, на нашу думку *застосування штрафу у якості додаткового покарання до основного покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади та займатися певною діяльністю не відповідають принципам гуманізму, адже обидва ці покарання, як вказувалося, стосуються майнового становища винної особи, і, відповідно, мають ідентичну природу превентивного впливу.*

References:

1. *Europen Charter of Patients' Rights 2002* (European Comission) *The official website of the European Comission* <http://ec.europa.eu/health/ph_overview/co_operation/mobility/docs/health_services_co108_en.pdf> [in English]. (2018, June, 08).
2. *Osnovy zakonodavstva Ukrayiny pro okhoronu zdorov"ya 1992 (Verkhovna Rada Ukrayiny)* [Fundamentals of Ukrainian Health Care Legislation 1992 (Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Ofitsiynyy sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny* [Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine] <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2801-12> [in Ukranian]. (2018, June, 08).
3. *Kryminal'nyy kodeks Ukrayiny 2001 (Verkhovna Rada Ukrayiny).* [The Criminal Code of Ukraine 2001 (Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Ofitsiynyy sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny* [Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine] <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> [in Ukranian]. (2018, June, 08).
4. Stashys, V.V., Tatsiy V.YA.: edited (2003). Kryminal'nyy kodeks Ukrayiny: Naukovo-praktychnyy komentar. Stattya 55 [The Criminal Code of Ukraine: Scientific and practical commentary. Article 55]. *Ukrayins'kyy yurydychnyy portal Radnyk* [Ukrainian legal portal Radnyk]. <http://radnuk.info/komentar/kruminal/zagal-chact/281-roz10/4350--55.html> [in Ukranian]. (2018, June, 08).
5. Wikipedia Free Encyclopedia (2018). *Pozbavlennya prava obiymaty pevni posady abo zaymatysya pevnoyu diyal'nistyu* [Deprivation of the right to occupy certain positions or engage in certain activities] <https://uk.wikipedia.org/wiki/Позбавлення_права_обіймати_певні_посади_або_займатися_певною_діяльністю> [in Ukranian]. (2018, June, 08).
6. Kechedzhi, O.B. (2016). Pozbavlennya prava obiymaty pevni posady abo zaymatysya pevnoyu diyal'nistyu yak vyrazhennya zapobizhnoyi funktsiyi kryminal'noho prava. [Deprivation of the right to occupy certain positions or engage in certain activities as an expression of the preventive function of criminal law]. *Zbirnyk naukovykh prats' ΛΟΓΟΣ* [Collection of scientific works *ΛΟΓΟΣ*] <http://ukrlogos.in.ua/19_04_2016.php> [in Ukranian]. (2018, June, 08).
7. Mel'nyk, M.I., Khavronyuk, M.I.: edited (2003). Naukovo-praktychnyy komentar KKU. Stattya 55. [Scientific and practical commentary to the Criminal Code of Ukraine. Article 55]. *Elektronna biblioteka yurydychnoyi literatury. Pravoznavets'* [Electronic library of legal literature. Pravoznavets]. <http://www.pravoznavec.com.ua/books/162/12012/28/#chapte> [in Ukranian]. (2018, June, 08).
8. Luzhbin, A.V. (1993). *Nakazaniye v vide lisheniya prava zanimat' opredelennyye dolzhnosti ili zanimat'sya opredelenno deyatel'nost'yu i yego ispolneniye organami vnutrennikh del: uchebnoye posobiye* [Punishment in the form of deprivation of the right to occupy certain positions or engage in certain activities and performance by the bodies of internal affairs: a textbook]. Khabarovsk: Khabarovskaya vysshaya shkola MVD RF. [in Russian].
9. Startakov, O.V. (1998). Kriminologicheskiye problemy ispolneniya ugolovnogo nakazaniya: *Dissertatsiya na polucheniye nauchnoy stepeni kandidata yuridicheskikh nauk* [Criminological problems of the execution of criminal punishment: Thesis for obtaining PhD degree in Legal Science]. Moscow. [in Russian].
10. Kuznetsova, N.F., Tyazhkov, I.M.: edited (1999). *Kurs uholovnoho prava. Obshchaya chast'. Uchenye o nakazanyy.* [The course of criminal law. A common part. The doctrine of punishment]. Moscow: Zerkalo, 2. [in Russian].
11. Stepanyuk, A.F. (1990). *Poryadok i usloviya ispolneniya nakazaniy, ne svyazanykh s merami ispravitel'no-trudovogo vozdeystviya* [The procedure and conditions for the execution of penalties that are not related to corrective labor measures]. Kyiv: UMK VO. [in Russian].